

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

Työvoimaviranomaisen harkintavaltaa lisäävät ehdotukset ovat kannatettavia. Työvoimapalveluiden ohjaamista lain kautta tulee tehdä ennakoitavasti ja pitkäjänteisesti. Lainsäädännön tulee muodostaa eheä kokonaisuus, jonka toteuttaminen käytännössä on mahdollisimman resurssitehokasta ja selkeää. Jatkuvat yksityiskohtaiset lakimuutokset eivät edistä tätä tavoitetta. Työvoimapalveluiden järjestämisalakia tulisi uudistaa kokonaisvaltaisesti sen sijaan, että tehtäisiin muutoksia vain joihinkin kohtiin.

Työvoimapalveluiden osalta tulisi myös välttää uusien tehtävien lisäämistä työvoimaviranomaisille. Kuten esityksessä tuodaan esiin, nykyisten tehtävien toteuttamisessa on ollut haasteita ja kaikki lisäpalvelut ovat lähtökohtaisesti vaikeasti toteutettavissa. On myös epäselvää, toteutuvatko luonnoksessa arvioidut säästöt, vai aiheuttavatko muutokset lopulta lisäkustannuksia. Tästä syystä on tärkeää, ettei kuntien valtionosuutta leikattaisi luonnoksen mukaisesti.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Kevennykset ja harkinnanvaraisuuden lisäämisen näemme kannatettavana. Pidämme tarpeettomana palveluprosessin tarkkaa määrittelyä lainsäädännössä. Nykyisessä sääntelyssä sekä ehdotetuissa muutoksissa ei huomioida työnhakija-asiakkaiden heterogeenisyyttä ja vaihtelevia palvelutarpeita riittävästi. Mielestämme yleiset velvoitteet ja tehtävät ohjaavat työvoimaviranomaisten resursseja osittain tarpeettomaan työhön.

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Vaikka alkuhaastattelun toteuttaminen viidessä arkipäivässä on kannatettava tavoite, käytännön haasteet usein vaikeuttavat sen saavuttamista. Välittömän yhteyden saaminen asiakkaisiin, tulkkien järjestäminen ja muut käytännön esteet tekevät viiden arkipäivän rajan saavuttamisesta kaikkien asiakkaiden osalta haastavaa. Kymmenen arkipäivää on kohtuullinen aikaraja sekä työvoimaviranomaisen että työnhakijan näkökulmasta.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Ehdotetut muutokset ovat perusteltuja. Täydentäviä työnhakukeskusteluita ei ole nykyisessä muodossaan kyetty toteuttamaan lain edellyttämällä tavalla ja kaavamaisuus ei vastaa asiakkaiden palvelutarpeisiin. Tältä osin muutos on tarpeellinen. Lisäksi on tarkoituksenmukaista lisätä harkintavaltaa siihen, kenelle täydentäviä työnhakukeskusteluita järjestetään, sillä nykyisin niitä joudutaan järjestämään asiakkaille heidän tarpeistaan riippumatta.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Esityksen nykytilan arvioinnissa todetaan, että muistutuskäytäntö ei ole toiminut tarkoitetulla tavalla. Sekä asiantuntijat että asiakkaat pitävät muistutuskäytäntöä monimutkaisena ja vaikeaselkoisena. Työmäärä verrattuna hyötyyn on suuri. Lain keventäminen tältä osin mahdollistaa voivat muistutuksista panostamisen ennakkolliseen informointiin velvollisuuksista jälkikäteisen muistutuskäytännön sijaan.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Työllistymissuunnitelmien tulisi lähtökohtaisesti perustua yksilön tarpeisiin. Sisällöt on kirjattu lakiin riittävän ylätasoisesti tämän mahdollistamiseksi. Palvelutarpeen arvioinnin merkitystä ja sen päivittämistä on hyvä korostaa. Itse arviointi ei kuitenkaan edistä asiakkaan tilannetta, ja viime vuosien julkisten palveluiden säästöt ovat vähentäneet palveluita ja niiden volyyymiä, mikä vaikeuttaa asiakkaan pääsyä tarvittaviin palveluihin, kuten koulutukseen tai terveydenhuoltoon.

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Työnhakukeskusteluiden tulisi lähtökohtaisesti perustua yksilön tarpeisiin. Sisällöt on kirjattu lakiin riittävän ylätasoisesti tämän mahdollistamiseksi. Palvelutarpeen arvioinnin merkitystä ja sen päivittämistä on hyvä korostaa. Itse arviointi ei kuitenkaan edistä asiakkaan tilannetta, ja viime vuosien julkisten palveluiden säästöt ovat vähentäneet palveluita ja niiden volyyymiä, mikä vaikeuttaa asiakkaan pääsyä tarvittaviin palveluihin, kuten koulutukseen tai terveydenhuoltoon.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

Työnhakuvelvollisuuden vaikutuksia tulisi arvioida perusteellisemmin. Työnhakuvelvollisuuden toteuttaminen, seuranta ja asiakkaiden neuvonta vievät merkittäviä resursseja työnhaun tukemiseen. Kaavamainen työnhakuvelvollisuus ei paranna kaikkien asiakkaiden tilannetta, erityisesti työmarkkinatilanteessa, jossa työnhakijoita on paljon ja työpaikkoja vähän. Myös työnantaja-asiakkailta on saatu palautetta työnhakuvelvollisuudesta ja ns. turhista hakemuksista, joissa työnhakijalla ei ole motivaatiota tai kykyä tehtävään. Lähtökohtaisesti nykyisenkaltaisen työnhakuvelvollisuuden poistamista tulisi selvittää ja harkita.

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

-

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

Sääntelyn yksinkertaistaminen käytännössä laajentaa samalla työnhakuvelvollisuuden koskemaan suurempaa joukkoa asiakkaita, mikä lisää työvoimaviranomaisen ja asiakkaiden työtä. Toivotamme harkintavaltaa työnhakuvelvollisuuden osalta, kuten täydentävien työnhakukeskusteluiden järjestämisessä. Kaavamainen työnhakuvelvollisuus ei auta kaikkia asiakkaita, ja kohdennetummat toimet voivat olla kustannustehokkaampia.

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

On kyseenalaista tulisiko näiden ryhmien kuulua työnhakuvelvollisuuden piiriin, erityisesti henkilöiden, joilla on tiedossa positiivinen muutos työnhaun tilanteeseen. Suurempi harkintavalta työnhakuvelvollisuuden asettamisessa mahdollistaisi asiakkaiden tilanteen huomioon ottamisen.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtärjouksiin tehtävistä muutoksista?

Muutokset selkeyttävät lakia, mutta on tärkeää arvioida sitä, onko velvoittavuus aina tarkoituksenmukaisin tapa. Työnhakijat ja työnantajat voidaan myös yhdistää muilla menetelmillä.

2. Tukeeko työtärjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtärjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

-

3. Selkeyttääkö työtärjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtärjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

Työvoimaviranomaiseen kohdistuvaa työkuormaa ehdotetun lakimuutoksen osalta ei ole arvioitu realistisesti. Jokainen työnhakijaa koskeva lisävelvollisuus lisää tarvetta neuvonnalle työvoimaviranomaisen kohdalla. Etenkin muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia puhuvien osalta palvelualustaan kohdistuvat muutokset näyttäytyvät lisäkuormituksena työvoimaviranomaiselle.

On epäselvää, miten tämä toimi edistää työllisyyttä, jos työnantajia ei saada vahvemmin mukaan palvelualustalle. Työnantajia voi karkottaa palvelualustalta se, että työnhakijoita pakotetaan julkaisemaan profiili riippumatta esim. tosiasiallisesta työkyvystä, motivaatiosta tai muista tekijöistä.

Palvelualustan osalta tulisi myös pohtia, miten voidaan tehokkaasti tarttua työnantajiin, jotka käyttävät pääsyään työnhakijaprofiileihin epäasiallisesti tai epäeettisesti.

Viime vuosien järjestelmäuudistusten kokemusten perusteella on epävarmaa, että automatiikka saataisiin profiilien luomisen osalta nopeasti tai laadukkaasti lisättyä. Tämä lisäisi ainakin alkuvaiheessa työvoimaviranomaisen työkuormaa asiakkaiden profiilien tekemisen osalta.

Mikäli työnhakija-asiakkaille asetetaan velvollisuus työnhakuprofiiliin julkaisemiseksi, tulisi velvollisuuden täyttämättä jättäminen johtaa seuraamuksiin. Esityksessä ei seuraamuksia tulisi vaikka työnhakija ei velvollisuuttaan täyttäisi määräajassa.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

Pienemmillä työssäkäyntialueilla ja ammattialoilla nämä tiedot voivat mahdollistaa työnhakijan tunnistamisen.

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Muutokset ovat kannatettavia, koska kaikki nuoret eivät ole heti valmiita tutkintotavoitteisiin koulutuksiin. Muiden koulutusten mahdollistaminen on hyvä toimi.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

Lakiesityksessä annetut arviot vaikutuksista työllisyyteen ovat epävarmoja. Tämän vuoksi on syytä pohtia, voidaanko julkisen talouden säästöille määrittää tarkkaa lukua, kun mihinkään muuhun ei ole annettu tarkkaa arviota.

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

Ehdotetut lakimuutokset eivät riittävässä määrin lisää työvoimaviranomaisen harkintavaltaa. Kokonaisuutena muutokset voivat myös tuottaa lisätyötä. On myös kohtuutonta että tilanteessa jossa esityksessä todetaan että laissa todettuja tehtäviä ei ole pystytty viime vuosina noudattamaan

pitkälti resurssien vuoksi, poistetaan resurssia samalla esitettyjen muutosten vaikutus työvoimaviranomaisen työkuormaan on epävarma.

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

-

Muuta lausuttavaa?

-

Sandström Tony

Kirkkonummen, Vihdin ja Siuntion työllisyysalue - Työllisyysjohtaja Tony

Sandström